

Regelink
Ecologie & Landschap

Ecologische quickscan

TNO terrein, Apeldoorn

In het kader van de natuurwetgeving

In opdracht van: ETV Groep Exploitatie- en Ontwikkelingsmaatschappij C.V.

Colofon

Tekst, foto's en samenstelling	M. van der Hout
In opdracht van	ETV Groep Exploitatie- en Ontwikkelingsmaatschappij C.V.
Naam opdrachtgever	F. Langeslag
Rapportnummer	RA13388-01
Status rapport	Definitief
Datum oplevering rapport	4 april 2014
Aantal pagina's	43
Collegiale toets	P.T. Twisk
Wijze van citeren	Hout, M. van der, 2014. Ecologische quickscan TNO terrein, Apeldoorn. In het kader van de natuurwetgeving. Rapport RA13388-01, Regelink Ecologie & Landschap, Mheer.

Regelink
Ecologie & Landschap

Regelink Ecologie & Landschap

Papenweg 5
6261 NE Mheer
085-7737676
info@regelink.net
www.regelink.net

Lid Netwerk Groene Bureaus

Inhoudsopgave

1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Doel	7
1.3 Leeswijzer	7
2 Wet- en regelgeving	9
2.1 Flora- en faunawet	9
2.2 Bescherming van gebieden	11
3 Werkwijze	13
4 Omschrijving plangebied	15
5 Resultaten beschermde soorten	17
5.1 Vaatplanten	17
5.2 Zoogdieren	17
5.3 Vogels	19
5.4 Amfibieën en vissen	19
5.5 Reptielen	19
5.6 Libellen en dagvlinders	20
5.7 Overige ongewervelden	20
6 Ingreep	21
7 Toetsing aan wet- en regelgeving	23
7.1 Vaatplanten	23
7.2 Zoogdieren	23
7.3 Vogels	24
7.4 Amfibieën	24
7.5 Reptielen	24
7.6 Overige soortgroepen	25
7.7 Gebiedbescherming	25
8 Conclusies en aanbevelingen	27
8.1 Vaatplanten	27
8.2 Boomarter	27
8.3 Vleermuizen	27
8.4 Vogels	28
8.5 Amfibieën	28
8.6 Gebiedsbescherming	28
8.7 Samenvatting	29
9 Bronnen	31
9.1 Literatuur	31

Bijlage 1 Foto-impressie plangebied	33
Bijlage 2 Toekomstvisie plangebied	37
Bijlage 3 Ligging ten opzichte van beschermde natuurgebieden	39
Bijlage 4 Waarnemingen	41
Bijlage 5 Vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten	43

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De initiatiefnemer is van plan om het huidige bedrijventerrein te herontwikkelen naar een woonwijk in het groen. Hiertoe dient het merendeel van de huidige bebouwing gesloopt te worden.

Volgens nationale en internationale regelgeving is het verplicht om voordat de ingreep plaatsvindt onderzoek te doen naar het eventuele voorkomen van beschermde flora en fauna. Om dergelijk soortgericht veldonderzoek goed te kunnen plannen en uitvoeren is het noodzakelijk te weten welke flora en fauna (potentieel) voorkomen in het plangebied.

Naast het effect op beschermde soorten kan het nodig zijn om onderzoek te verrichten naar de eventuele negatieve effecten van de ingreep op de kwaliteit van beschermde gebieden in de omgeving.

1.2 Doel

Door middel van deze quickscan worden de volgende vragen beantwoord:

- Welke middels de Flora- en faunawet beschermde flora en fauna komen (potentieel) voor in het plangebied?
- Welke negatieve effecten kan de (potentieel) aanwezige flora en fauna ondervinden van de ingreep?
- Houdt, gelet op de mogelijke negatieve effecten, het uitvoeren van de ingreep een overtreding van de Flora- en faunawet in?
- Naar welke soorten en functies dient eventueel aanvullend onderzoek plaats te vinden?
- Zijn negatieve effecten op beschermde gebieden op voorhand uit te sluiten of is hiervoor een nadere toetsing nodig?

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de relevante wet- en regelgeving toegelicht. In hoofdstuk 3 worden werkwijze en inspanning beschreven, terwijl in hoofdstuk 4 een beschrijving van het plangebied volgt. In hoofdstuk 5 worden de resultaten van de flora- en faunainventarisatie gepresenteerd. De ingreep wordt in hoofdstuk 6 omschreven. In hoofdstuk 7 worden vervolgens de mogelijke effecten van de ingreep gerelateerd aan de (potentiële) flora en fauna en getoetst aan de Flora- en faunawet. Ook wordt ingeschat of negatieve effecten op beschermde gebieden op voorhand uitgesloten kunnen worden. In hoofdstuk 8 zijn de conclusies en aanbevelingen opgenomen. Tevens is een korte bronnenlijst opgenomen (hoofdstuk 9).

2 Wet- en regelgeving

2.1 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet is de soortgerichte implementatie van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn en bundelt de bepalingen die voorheen in verschillende wetten waren opgenomen: Vogelwet 1936, Jachtwet, Natuurbeschermingswet (hoofdstuk V: soortenbescherming), Nuttige Dierenwet 1914 en Wet Bedreigde uitheemse dieren- en plantensoorten. De Flora- en faunawet beschermt in beginsel soorten.

Activiteiten waarbij schade wordt gedaan aan beschermde dieren of planten zijn verboden, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het “nee, tenzij”-principe). Het is dan ook altijd zaak om, waar mogelijk, activiteiten uit te voeren zonder schade aan beschermde dieren en planten aan te brengen.

De wet erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende dieren. In de wet is dan ook een zorgplicht opgenomen: iedereen moet 'voldoende zorg' in acht nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten (niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving.

Verbodsbepalingen

De Flora- en faunawet kent, naast de zorgplicht, een aantal verbodsbepaling welke relevant zijn voor de onderhavige toetsing:

Artikel 8

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te onwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11

Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12

Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Algemene maatregel van Bestuur (AmvB)

Op 23 februari 2005 is de “AmvB art. 75” van de Flora- en faunawet in werking

getreden. In dit besluit is een vrijstelling voor specifieke activiteiten en soorten geregeld. Tevens introduceert de AmvB de gedragscode.

Tabel 1

Voor soorten die zijn opgenomen in Tabel 1 geldt een algehele vrijstelling wanneer de werkzaamheden vallen onder:

- bestendig beheer en onderhoud, ook in landbouw en bosbouw;
- bestendig gebruik;
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Er dient een ontheffing te worden aangevraagd wanneer de werkzaamheden niet onder een van deze categorieën vallen en er een (te verwachten) negatief effect op de soorten uit Tabel 1 is. Deze aanvraag wordt door bevoegd gezag onderworpen aan een lichte toets. Daarbij wordt getoetst of de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in het geding is, en of de activiteit een redelijk doel dient.

Tabel 2

De soorten zoals opgenomen in Tabel 2 zijn strenger beschermd. Hierbij geldt een vrijstelling mits gewerkt wordt volgens een door de minister goedgekeurde gedragscode. Vallen de werkzaamheden niet onder de bij Tabel 1 genoemde categorieën of wordt niet gewerkt volgens een gedragscode, dan moet een ontheffing aangevraagd worden. Deze aanvraag wordt, net als voor de soorten van Tabel 1 geldt, onderworpen aan een lichte toets.

Tabel 3

De soorten uit Tabel 3 zijn de zwaarst beschermde soorten. Ook wanneer werkzaamheden vallen onder een van de bij Tabel 1 genoemde categorieën geldt niet zonder meer een vrijstelling. Alleen bij bestendig beheer en onderhoud is een vrijstelling mogelijk wanneer gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Werkzaamheden die in een van de andere categorieën vallen en welke negatieve effecten op beschermde soorten (kunnen) hebben, zijn ontheffingsplichting. Voor het verstrekken van een ontheffing wordt deze onderworpen aan een zware toets wanneer:

- er geen andere bevredigende oplossing voor de geplande activiteit is;
- de geplande activiteit geen afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
- er sprake is van een in of bij de wet genoemd belang.

Bij soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn moet tevens sprake zijn van een van de volgende door de Habitatrichtlijn erkende belangen:

- dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- bescherming van flora en fauna;
- openbare veiligheid.

Vogels

Met ingang van 26 augustus 2009 heeft het Ministerie van LNV (nu EZ) een nieuw beleid ten aanzien van broedvogels ingezet. Verblijfplaatsen van broedvogels zijn

door de Flora- en faunawet beschermd. De Flora- en faunawet kent hierbij geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat bovendien om individuele broedgevallen.

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest. Deze eenmalig te gebruiken nesten vallen onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet in de periode dat deze daadwerkelijk gebruikt worden.

Van een beperkt aantal vogels is de nestlocatie het gehele jaar beschermd door de Flora- en faunawet (Bijlage 2). Het betreft dan vogels die:

- het gehele jaar door gebruik maken van hun nestlocatie als vaste rust- en/of verblijfplaats;
- erg honkvast en al dan niet koloniebroeders zijn. Deze soorten keren ieder jaar naar dezelfde nestlocaties terug. De voorwaarden waaraan deze nestlocaties moeten voldoen zijn erg specifiek en vaak slechts in beperkte mate in het landschap beschikbaar;
- jaar in jaar uit van hetzelfde nest gebruik maken en zelf niet of nauwelijks in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

Indien een jaarrond beschermd nest is aangetroffen moet altijd een omgevingscheck uitgevoerd worden. Een deskundige dient dan te onderzoeken of er voor de soort in de omgeving voldoende plekken en materiaal aanwezig zijn om zelf een vervangende locatie te vinden en een vervangend nest te maken. Indien dit niet mogelijk is dient een vervangende nestlocatie aangeboden te worden. Wanneer ook dat niet mogelijk blijkt dient een ontheffing aangevraagd te worden.

Ontheffing kan alleen verkregen worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Wettelijke belangen zijn:

- bescherming van flora en fauna;
- veiligheid van het luchtverkeer;
- volksgezondheid of openbare veiligheid.

Gedragscodes

Werken volgens een gedragscode kan (soms) een vrijstelling voor soorten op Tabel 2 en Tabel 3 geven. Hiervoor dient gewerkt te worden volgens een door de minister vastgestelde gedragscode. Een overzicht van goedgekeurde gedragscodes is te vinden op:

<http://www.hetInVloket.nl/onderwerpen/vergunning-en-ontheffing/dossiers/dossier/flora-en-faunawet-ruimtelijke-ingrepen/overzicht-van-gedragscodes-en-besluiten-flora-en-faunawet/overzicht-gedragscodes>

2.2 Bescherming van gebieden

Natuurbeschermingswet 1998

In Nederland zijn de bescherming van natuurgebieden en de daarin voorkomende

natuurwaarden geregeld in de Natuurbeschermingswet 1998. Onder deze wetgeving vallen zowel de Natura 2000-gebieden als de Beschermde Natuurmonumenten. Natura 2000-gebieden zijn gebieden welke aangewezen zijn op grond van de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn of beide. Zowel Natura 2000-gebieden als Beschermde Natuurmonumenten zijn geselecteerd en als te beschermen gebieden aangewezen op grond van in deze gebieden voorkomende bijzondere natuurwaarden. Deze natuurwaarden mogen niet worden aangetast. De Provincie is het bevoegd gezag voor de Natuurbeschermingswet 1998. Voor meer informatie over de Natuurbeschermingswet 1998 en het toetsingskader wordt verwezen naar de website van de Rijksoverheid (<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur/bescherming-in-natuurgebieden>).

Ecologische Hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) bestaat uit planologisch beschermde gebieden welke zijn aangewezen teneinde ecologische verbindingen te realiseren tussen belangrijke natuurgebieden. Deze natuurgebieden en de verbindingen daartussen vormen samen een ecologisch netwerk. De wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS mogen niet door een ingreep worden aangetast. Alle (mogelijke) effecten van een voorgenomen ingreep moeten daarop dan ook worden getoetst. De provincie waarbinnen het plangebied valt geeft invulling aan de EHS en is daartoe het Bevoegd Gezag. Voor meer informatie over de EHS en het toetsingskader wordt verwezen naar de website van de Rijksoverheid (<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur/ecologische-hoofdstructuur>).

3 Werkwijze

De volgende methoden zijn bij het onderzoek gebruikt:

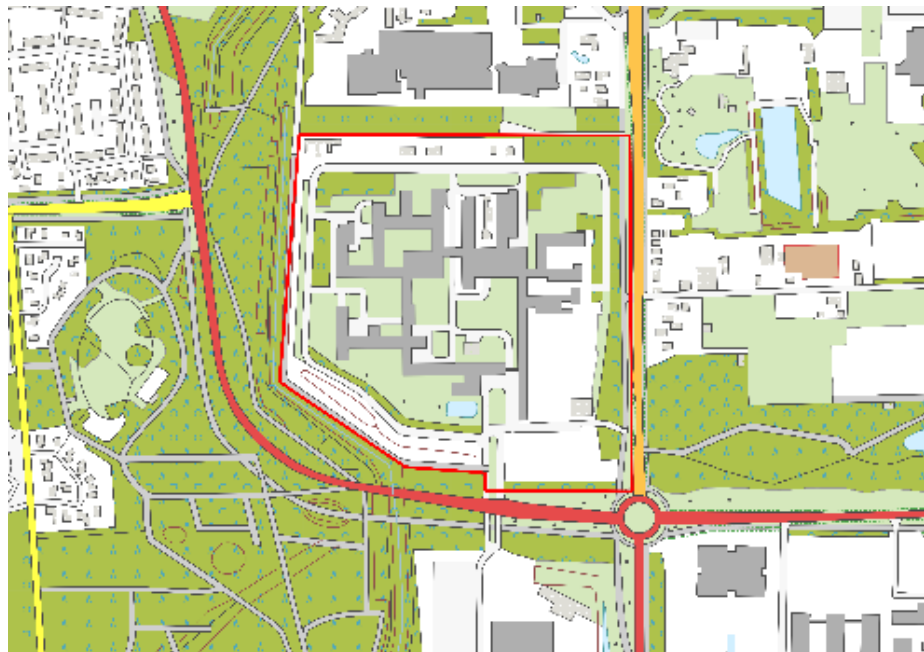
1. Op 9-12-2013 werd plangebied TNO terrein, Apeldoorn, door M. van der Hout bezocht. Daarbij zijn de in het plangebied aanwezige ruimtelijke structuren en ecotopen geïnterpreteerd. Tijdens het veldbezoek werden de volgende instrumenten gebruikt:
  - verrekijker;
  - zaklamp;
  - fotocamera.
2. Door middel van literatuuronderzoek werd onderzocht welke beschermde flora en fauna in de ruime omgeving van het plangebied recentelijk zijn waargenomen. Hierbij werd gebruik gemaakt van de databases Quickscanhulp.nl (een samenwerking tussen Regelink Ecologie & Landschap, het Natuurloket en de Gegevensautoriteit Natuur) en Limnodata.nl, aangevuld met gegevens uit relevante recente verspreidingsatlassen en actuele websites. Daarnaast werd de ligging van het plangebied ten opzichte van nabijgelegen beschermde gebieden onderzocht.
3. Aan de hand van het veldbezoek en het literatuuronderzoek werd op grond van *expert judgement* een inschatting gemaakt van de beschermde flora en fauna met bijbehorende functies die in het plangebied (kunnen) voorkomen.
4. In samenspraak met de opdrachtgever werd de ingreep in kaart gebracht en omschreven.
5. Op grond van de beschreven ingreep werd een inschatting gemaakt van de redelijkerwijs te verwachten negatieve effecten op de (potentieel) aanwezige beschermde soorten en functies.
6. Vervolgens werden de mogelijke negatieve effecten getoetst aan de Flora- en faunawet.
7. Ten slotte werd bepaald of negatieve effecten op beschermde gebieden op voorhand zijn uit te sluiten of dat hiervoor nog een aanvullende toetsing noodzakelijk is.

4 Omschrijving plangebied

Het plangebied betreft het TNO terrein, Apeldoorn, in de provincie Gelderland. In Figuur 1 is de begrenzing van het plangebied weergegeven. Het plangebied wordt omringd door een bosstrook en wordt globaal begrensd door de Laan van Westenenk aan de west- en zuidzijde en aan de oostzijde door de Arnhemseweg. Ten noorden van het plangebied ligt een industrieterrein aan de Egerlaan.

Figuur 1. Ligging van het plangebied, met de begrenzing in rood aangegeven. © Dienst voor het kadaster en de openbare registers, Apeldoorn, 2013.

Aanwezige ecotopen

Binnen het plangebied zijn de volgende ecotopen aanwezig (zie ook Bijlage 1):

- gebouwen met houten betimmering, spouwmuur en/ of kieren;
- enkele gebouwen zonder dakpannen, houten betimmering en/ of spouwmuur en/ of kieren;
- smalle, ondiepe sloot (<2 meter breed, <1 meter diep);
- brede, diepe vijver (>2 meter breed, >1 meter diep);
- dunne bomen (diameter borsthoogte <25 cm);
- dikke bomen (diameter borsthoogte >25 cm), mogelijk met holtes;
- dikke bomen (diameter borsthoogte >25 cm), zonder holtes;
- dikke bomen (diameter borsthoogte >25 cm), met holtes;
- bosplantsoen;

- lage, opgaande begroeiing van droge, matig voedselrijke bodem.

Afstand tot beschermde gebieden

Het Natura 2000-gebied dat het dichtste bij het plangebied ligt is “Veluwe”. Dit gebied ligt op een afstand van circa 700m van het plangebied.

De beekbegeleidende zones binnen het plangebied liggen in het Natuurnetwerk Nederland (voorheen Ecologische Hoofdstructuur).

Een overzicht van de ligging van het plangebied ten opzichte van de beschermde natuurgebieden is te vinden in Bijlage 3 .

5 Resultaten beschermde soorten

Op grond van de aanwezige ecotopen is een inschatting gemaakt van de beschermde flora en fauna die mogelijk in het plangebied voorkomen. Omdat onderhavige activiteit in de categorie ruimtelijke ontwikkeling valt, wordt in dit hoofdstuk van soorten uit Tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet een beoordeling gemaakt. Voor soorten uit Tabel 1 geldt een algehele vrijstelling, waarbij wel rekening gehouden dient te worden met de zorgplicht.

5.1 Vaatplanten

Op de muren in het plangebied werden geen beschermde muurplanten waargenomen. Het veldbezoek werd in december, ver buiten de bloei- en groeiperiode van overige beschermde vaatplanten, uitgevoerd. Overige beschermde vaatplanten werden dan ook niet waargenomen.

Met name de randen van het plangebied en enkele bosschages aan de westkant beschikten over redelijk ontwikkelde bosgronden. Hier groeiden onder andere verschillende soorten varens. Het voorkomen van beschermde vaatplanten in deze delen is daarmee op voorhand niet uit te sluiten.

5.2 Zoogdieren

Muizen (ware muizen, woel- en spitsmuizen)

De verspreidingsgebieden van grote bosmuis (*Apodemus flavicollis*), veldspitsmuis (*Crocidura leucodon*) en eikelmuis (*Eliomys quercinus*) liggen buiten het plangebied (respectievelijk in Zuid-Limburg, Achterhoek en Oost-Groningen, in Twente en Zeeuws-Vlaanderen, en in Zuid-Limburg) (Broekhuizen et al., 1992, Regelink & Bosch, 2007). Voor de noordse woelmuis (*Microtus oeconomus*) geldt dat deze soort een zeer natte, kruidenrijke vegetatie behoeft. De waterspitsmuis (*Neomys fodiens*) is gebonden aan schone wateren. Derhalve kan worden gesteld dat binnen het plangebied geen beschermde muizensoorten zullen voorkomen.

Marterachtigen

In het plangebied werden geen sporen van steenmarter (*Martes foina*) of boommarter (*Martes martes*) aangetroffen. Binnen het plangebied werden geen holten in bomen gevonden die geschikt geacht worden voor verblijfplaatsen van boommarter. De boommarter kan ook oude vogelnesten en zelfs takken van sparren als verblijfplaats gebruiken. In de omgeving van het plangebied komen boommarters voor. Het is dan ook niet uitgesloten dat in het plangebied verblijfplaatsen aanwezig zijn van de boommarter, of dat deze soort het plangebied gebruikt als foerageergebied.

Verspreid door het plangebied werden graafsporen aangetroffen die mogelijk van de das (*Meles meles*) zijn. In het noorden van het plangebied (zie Bijlage 4) werd een pijp van een burcht gevonden. Bij nadere inspectie bleek het om een vossenburcht

te gaan. In een straal tot op 1km van het plangebied zijn wel waarnemingen van dassen bekend (quickscanhulp). Het is dan ook zeer waarschijnlijk dat het plangebied onderdeel uitmaakt van een foerageergebied van de das.

Eekhoorn

In het westen van het plangebied werd een nest van een eekhoorn (*Sciurus vulgaris*) aangetroffen (zie Bijlage 4).

Vleermuizen

Het plangebied is geschikt als foerageergebied voor een aantal soorten vleermuizen. Op grond van de geringe omvang van het plangebied is de kans klein dat het plangebied zelf een essentieel foerageergebied betreft. Lijnvormige elementen zijn aanwezig in de vorm van de bosranden, waarmee vliegroutes van vleermuizen niet kunnen worden uitgesloten. De aanwezige bebouwing heeft een spouwmuur, houten betimmering en/ of spleten in de muren, zodat verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen mogelijk aanwezig zijn.

In het plangebied kunnen derhalve de volgende soorten worden verwacht: gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), kleine dwergvleermuis (*Pipistrellus pygmaeus*), rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*), laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), watervleermuis (*Myotis daubentonii*), baardvleermuis (*Myotis mystacinus*) en Brandt's vleermuis (*Myotis brandtii*).

In Tabel 1 is weergegeven welke functies van bovengenoemde soorten mogelijk voorkomen.

Tabel 1. De potentieel voorkomende soorten vleermuizen en functies.

	Zomerverblijfplaats	Kraamverblijfplaats	Paarverblijfplaats	Winterverblijfplaats	Vliegroute	Foerageergebied
gewone dwergvleermuis	X	X	X	X	X	X
ruige dwergvleermuis	X		X		X	X
kleine dwergvleermuis	X	X	X	X	X	X
rosse vleermuis						X
laatvlieger	X	X	X	X	X	X
gewone grootoorvleermuis	X		X			X
watervleermuis					X	X
baardvleermuis	X	X			X	X
Brandt's vleermuis	X	X			X	X

5.3 Vogels

Tijdens het veldbezoek werden geen nesten van vogels met een jaarrond beschermde status aangetroffen. Wel werden twee oude nesten aangetroffen van merel (*Turdus merula*) en houtduif (*Columba palumbus*) en werd een holte gevonden van vermoedelijk een grote bonte specht (*Dendrocopos major*).

In het plangebied werd een plukplek van een roofvogel gevonden, kort daarna werd een buizerd (*Buteo buteo*) nabij deze locatie waargenomen. Een nest van de buizerd werd binnen het plangebied niet gevonden, maar het plangebied maakt wel onderdeel uit van zijn leefgebied.

De bebouwing binnen het plangebied biedt geen ruimten voor vogelsoorten die broeden in gebouwen (onder bijvoorbeeld dakpannen), zoals huismus (*Passer domesticus*) en gierzwaluw (*Apus apus*).

Wel kunnen zangvogels die in tuinen en stedelijk gebied broeden (zoals merel (*Turdus merula*), koolmees (*Parus major*) en winterkoning (*Troglodytes troglodytes*)) en overige vogels die broeden op (randen van) gebouwen (zoals spreeuw (*Sturnus vulgaris*) en ringmus (*Passer montanus*)) binnen het plangebied aanwezig zijn.

5.4 Amfibieën en vissen

Binnen het plangebied zijn enkele smalle, ondiepe sloten en een brede, diepe vijver aanwezig. De sloten maken onderdeel uit van een beken- en sprengstelsel. Op het moment van het veldbezoek (in de winter) stonden de sloten rondom het plangebied nagenoeg droog. Mogelijk gebruiken amfibieën de strooisellaag als overwinteringslocatie of graven zij zich in de bomen in om te overwinteren. Indien de wateren slechts periodiek droogstaan kunnen deze mogelijk ook gebruikt worden als voortplantingswateren. In de omgeving (0-10 km afstand) van het plangebied zijn in het verleden alpenwatersalamander (*Mesotriton alpestris*), kamsalamander (*Triturus cristatus*), rugstreeppad (*Bufo calamita*) en poelkikker (*Rana lessonae*) waargenomen. Het is op voorhand niet uit te sluiten dat deze soorten in het plangebied voorkomen.

Het merendeel van de sloten binnen het plangebied stond droog, enkele sloten bevatten nog 1-5 cm water. Omdat sloten zeer waarschijnlijk in de winterperiode structureel droogstaan is het voorkomen van vissen onwaarschijnlijk. De vijver betreft een kunstmatige vijver waarin vissen uitgezet zijn. Het voorkomen van beschermde vissoorten in deze vijver is niet waarschijnlijk.

5.5 Reptielen

Doordat er binnen het plangebied nagenoeg geen water aanwezig is wordt de aanwezigheid van de ringslang (*Natrix natrix*) niet verwacht. Wel kunnen soorten zoals levendbarende hagedis (*Zootoca vivipara*) en hazelworm (*Anguis fragilis*) aan de west- en noordrand voorkomen. Binnen het bebouwde deel van het plangebied bevinden zich nauwelijks tot geen geschikte habitats voor deze soorten. Wel kunnen deze daar incidenteel foeragerend waargenomen worden.

5.6 Libellen en dagvlinders

In het plangebied komen geen voedselarme wateren of vegetaties voor die geschikt zijn als leefgebied voor beschermde libellen en dagvlinders. Het voorkomen van beschermde libellen en dagvlinders kan daarom redelijkerwijs worden uitgesloten.

5.7 Overige ongewervelden

In verband met het ontbreken van voor overige ongewervelden geschikte ecotopen (oude eiken, schoon water, veensloten, vennen) in het plangebied kan het voorkomen van beschermde overige ongewervelden redelijkerwijs worden uitgesloten.

6 Ingreep

De initiatiefnemer is van plan om het huidige bedrijventerrein te herontwikkelen naar een woonwijk in het groen. Ingrepen die daartoe in het plangebied plaatsvinden bestaan voornamelijk uit:

- kappen van bomen en weghalen van struweel;
- sloop van de aanwezige bebouwing (met uitzondering van de twee nieuwe kantoorpanden in het zuidoosten van het plangebied);
- aanpassen / vergraven watergang in het oosten van het plangebied;
- bouwrijp maken grond;
- nieuwbouw van woningen;
- aanplant nieuwe groenstructuur.

Op het moment van schrijven is het plan nog in een visiestadium. Dit houdt in dat het plan nog op verschillende manieren aangepast kan worden. Bijlage 2 geeft de voorlopige inrichtingsschets van de visie weer.

De Flora- en faunawet hanteert een aantal belangen waaronder een ingreep kan vallen. Onderhavige ingreep valt onder het volgende belang:

j. de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

7 Toetsing aan wet- en regelgeving

Op grond van de resultaten van het veldbezoek, het literatuuronderzoek en de te verwachten effecten van de ingreep is een toetsing aan de Flora- en faunawet uitgevoerd. Uit deze toetsing volgt welke negatieve effecten verwacht kunnen worden en welke soorten daarbij betrokken zijn. Ook geeft de toetsing aan of aanvullend onderzoek dan wel een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet is vereist.

Voorts is onderzocht of negatieve effecten op beschermde gebieden op voorhand kunnen worden uitgesloten of dat hiervoor nog aanvullend onderzoek nodig is.

7.1 Vaatplanten

Op grond van de redelijk ontwikkelde bosbodems aan de west- en noordrand van het plangebied kunnen beschermde vaatplanten daar niet worden uitgesloten. Werkzaamheden in deze zones zijn beperkt, maar kunnen wel een overtreding van de Flora- en faunawet inhouden.

7.2 Zoogdieren

Muizen (ware muizen, woel- en spitsmuizen)

Uit de resultaten blijkt dat het voorkomen van beschermde soorten uit deze soortgroepen redelijkerwijs uitgesloten kan worden. Daarmee is ook een negatief effect op deze soorten redelijkerwijs uit te sluiten. De ingreep houdt voor deze soortgroepen dan ook geen overtreding van de Flora- en faunawet in.

Marterachtigen

Uit de resultaten blijkt dat de das vermoedelijk gebruik maakt van het plangebied als foerageergebied. Op grond van de ligging in het landschap is het plangebied zelf geen essentieel leefgebied van de das. Het uitvoeren van de plannen heeft dan ook geen significant negatief effect op deze soort.

De aanwezigheid van de boommarter in het plangebied is niet uitgesloten. Deze soort kan een verblijfplaats hebben in het terrein of het terrein als foerageergebied gebruiken. De ingreep kan leiden tot het aantasten van deze functies.

Eekhoorn

In het westen van het plangebied werd een nest van een eekhoorn gevonden. De boom waarin het nest zich bevindt en de bomen in de omgeving daarvan worden met de werkzaamheden behouden. Het uitvoeren van de werkzaamheden wordt de Flora- en faunawet voor deze soort dan ook niet overtreden.

Vleermuizen

Uit de resultaten blijkt dat negen soorten vleermuizen binnen het plangebied kunnen voorkomen. In Tabel 2 is weergegeven op welke potentieel voorkomende combinatie van soorten en functies binnen het plangebied mogelijk negatieve effecten te verwachten zijn.

Tabel 2. De potentieel voorkomende soorten vleermuizen en functies.

	Zomerverblijfplaats	Kraamverblijfplaats	Paarverblijfplaats	Winterverblijfplaats	Vliegroute	Foeragegebied
gewone dwergvleermuis	X	X	X	X	X	X
ruige dwergvleermuis	X		X		X	X
kleine dwergvleermuis	X	X	X	X	X	X
rosse vleermuis						X
laatvlieger	X	X	X	X	X	X
gewone grootoorvleermuis	X		X			X
watervleermuis					X	X
baardvleermuis	X	X			X	X
Brandt's vleermuis	X	X			X	X
	X	Komt potentieel voor				
		Geen negatief effect te verwachten				
		Negatief effect niet uitgesloten				

7.3 Vogels

Binnen het plangebied zijn geen jaarrond beschermde nesten van vogelsoorten met vaste rust- en/of verblijfplaatsen aanwezig.

Werkzaamheden die uitgevoerd worden tijdens het broedseizoen kunnen leiden tot verstoring van broedgevallen van algemene vogelsoorten. Omdat alle vogels tijdens het broeden zijn beschermd, kunnen werkzaamheden tijdens het broedseizoen leiden tot een overtreding van de Flora- en faunawet.

7.4 Amfibieën

Het voorkomen van alpenwatersalamander, kamsalamander, rugstreeppad en poelkikker is op voorhand niet uit te sluiten. Met het uitvoeren van de werkzaamheden kunnen aanwezige soorten en functies verstoord worden. Werkzaamheden zouden kunnen leiden tot een overtreding van de Flora- en faunawet.

7.5 Reptielen

De west- en noordrand van het plangebied vormen geschikte habitats voor levendbarende hagedis en hazelworm. Binnen het bebouwde deel van het plangebied bevinden zich niet tot nauwelijks geschikte habitats voor deze soorten. In de west- en noordrand zijn weinig tot geen werkzaamheden gepland. Wel kunnen met het uitvoeren van de werkzaamheden aanwezige dieren verstoord of gedood worden. Dit kan voorkomen worden door dood hout in het plangebied tussen 1 april en 1 november uit het te werken terrein te verwijderen. Op deze werkdagen dient de dagtemperatuur minimaal 18° C te zijn. De dieren zijn dan actief en hebben de mogelijkheid zich te verplaatsen. Indien hiermee rekening gehouden wordt, wordt met het uitvoeren van de ingreep de Flora- en faunawet niet overtreden.

7.6 Overige soortgroepen

Uit de resultaten blijkt dat het voorkomen van beschermde soorten uit de soortgroepen vissen, dagvlinders, libellen en overige ongewervelden redelijkerwijs kan worden uitgesloten. Daarmee is ook een negatief effect op deze soorten redelijkerwijs uit te sluiten. De ingreep leidt derhalve niet tot een overtreding van de Flora- en faunawet voor deze soorten.

7.7 Gebiedbescherming

Het Natura 2000-gebied dat het dichtste bij het plangebied ligt is "Veluwe". Dit gebied ligt op een afstand van circa 700 meter van het plangebied.

Het plangebied is sinds omstreeks 1972 in gebruik als industrieterrein, waarbij veel vrachtverkeer van het terrein gebruik (heeft ge)maakt. Met het uitvoeren van het plan wordt het terrein omgevormd naar een woonwijk voor 200 tot 300 woningen. Na het uitvoeren van het plan wordt het plangebied daarmee waarschijnlijk minder intensief gebruikt dan in de huidige situatie en in het verleden.

Naar verwachting zullen significante negatieve effecten op het Natura 2000-gebied door geluidsverstoring, visuele verstoring of verreikende effecten, zoals stikstofdepositie of verdroging niet optreden. Om definitief uitsluitel te kunnen bieden is aanvullend onderzoek nodig naar stikstofdepositie afkomstig van verkeersbewegingen in en in de directe omgeving van het plangebied.

In de omgeving van het plangebied zijn geen Beschermde Natuurmonumenten aanwezig. Vervolgstappen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 worden voor dit project dan ook niet verwacht.

Het plangebied ligt voor een deel (de beekbegeleidende zones) binnen het Natuurnetwerk Nederland. Wanneer binnen deze zone geen ingrepen uitgevoerd worden is het afwegingskader Ecologische Hoofdstructuur niet van toepassing. Indien in deze zone wel ingrepen worden uitgevoerd dient het afwegingskader Ecologische Hoofdstructuur doorlopen te worden.

8 Conclusies en aanbevelingen

Uit de toetsing van de resultaten van het onderzoek aan de Flora- en faunawet blijkt dat bij uitvoering van de ingreep mogelijk negatieve effecten te verwachten zijn op:

- vaatplanten;
- boommarter;
- vleermuizen;
- vogels;
- amfibieën.

Op de overige soortgroepen wordt geen negatief effect op beschermde soorten (of functies) verwacht.

Op grond van de ligging van het plangebied ten opzichte van beschermde gebieden en de aard van de ingreep worden geen significant negatieve effecten verwacht op de kwaliteit van beschermde gebieden.

8.1 Vaatplanten

In het plangebied, en met name langs de west- en noordrand, komen mogelijk beschermde vaatplanten voor. Omdat deze met het uitvoeren van de werkzaamheden mogelijk vernietigd worden dient in de bloeiperiode aanvullend onderzoek naar vaatplanten uitgevoerd te worden.

8.2 Boommarter

Het plangebied vormt mogelijk een onderdeel van het leefgebied van de boommarter. Daarom is het noodzakelijk aanvullend onderzoek te doen naar het voorkomen van de boommarter. Voor dit onderzoek bestaat geen standaard, maar het kan op een relatief eenvoudige wijze worden uitgevoerd met behulp van zogenaamde cameravallen. Het onderzoek kan gelijktijdig uitgevoerd worden met het onderzoek naar vleermuizen.

8.3 Vleermuizen

Zeven gebouwbewonende soorten vleermuizen hebben mogelijk hun vaste rust- en/of verblijfplaats in de te slopen bebouwing. Daarom is het noodzakelijk om in het plangebied aanvullend onderzoek naar het voorkomen van deze vleermuissoorten te verrichten. Het verdient aanbeveling dit aanvullende onderzoek uit te voeren volgens het Vleermuisprotocol 2013 van de Gegevensautoriteit Natuur.

Bij gebruikmaking van dit protocol is er een grote mate van zekerheid dat een eventuele ontheffingsaanvraag zonder aanvullende informatie in behandeling wordt genomen. Tevens geeft het Vleermuisprotocol invulling aan de onderzoekinspanning voortkomend uit de Flora- en faunawet. Aanvullend vleermuisonderzoek houdt daarbij dat aan dit plangebied gezien de omvang ervan vier bezoeken in periode 15 mei t/m 15 juli (direct na zonsondergang of direct voor

zonsopkomst) en twee bezoeken in periode 15 augustus t/m 1 oktober (tussen drie uur na zonsondergang en drie uur voor zonsopkomst) gebracht dienen te worden. Deze bezoeken moeten met behulp van een *bat detector* van het type 'heterodyne' met *time expansion* uitgevoerd worden.

8.4 Vogels

Binnen het plangebied zijn geen jaarrond beschermde nesten van vogelsoorten met vaste rust- en/of verblijfplaatsen aanwezig.

Voor de mogelijk aanwezige soorten broedvogels geldt dat de werkzaamheden buiten het broedseizoen uitgevoerd dienen te worden. Voor het broedseizoen stelt de wet geen vaste begin- of einddatum. Normaal gesproken loopt het broedseizoen voor de meeste vogelsoorten van 15 maart tot 15 juli.

Wanneer niet buiten het broedseizoen gewerkt kan worden moet het plangebied voorafgaande aan de werkzaamheden door een deskundige op het gebied van beschermde soorten onderzocht worden op de aanwezigheid van broedgevallen. Ook is het dan aan te raden het aanwezige snoeiafval en de vegetatie binnen het werkterrein (ruim) voor het broedseizoen te verwijderen, teneinde de kans op broedgevallen binnen het plangebied te beperken.

Het is niet mogelijk ontheffing te verkrijgen voor het verstoren van broedende vogels.

8.5 Amfibieën

Het plangebied vormt mogelijk een leefgebied voor vier beschermde amfibieën. Voor deze soorten geldt dat er aanvullend onderzoek noodzakelijk is om aanwezigheid aan te tonen of uit te sluiten.

Hier toe dient onderzoek uitgevoerd te worden met behulp van verschillende methoden en technieken:

- uitzetten van fuiken in watergangen met water (mei – juli);
- luisteren naar koren van adulte dieren (mei – augustus);
- scheppen naar adulte dieren, larven en eieren (mei – augustus);
- visuele inspectie van het terrein (mei – augustus).

8.6 Gebiedsbescherming

Na het uitvoeren van het plan wordt het plangebied waarschijnlijk minder intensief gebruikt dan in de huidige situatie en in het verleden.

Verwacht wordt dat significante negatieve effecten op het Natura 2000-gebied door geluidsverstoring, visuele verstoring of verreikende effecten, zoals stikstofdepositie of verdroging niet optreden. Maar om definitief uitsluitel te kunnen bieden is aanvullend onderzoek nodig naar stikstofdepositie afkomstig van verkeersbewegingen in en in de directe omgeving van het plangebied.

In de omgeving van het plangebied zijn geen Beschermde Natuurmonumenten aanwezig. Vervolgstappen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998

worden voor dit project dan ook niet verwacht.

Het plangebied ligt voor een deel (de beekbegeleidende zones) binnen het Natuurnetwerk Nederland. Wanneer binnen deze zone geen ingrepen uitgevoerd worden is het afwegingskader Ecologische Hoofdstructuur niet van toepassing. Indien in deze zone wel ingrepen worden uitgevoerd dient het afwegingskader Ecologische Hoofdstructuur doorlopen te worden.

8.7 Samenvatting

In algemene zin kan redelijkerwijs worden gesteld dat op grond van de mogelijke effecten de uitvoering van de ingreep waarschijnlijk niet door de Flora- en faunawet wordt verhinderd. Een voorwaarde daarvoor is wel dat in het plangebied tijdig aanvullend onderzoek wordt uitgevoerd naar vaatplanten, boommarter, vleermuizen en amfibieën en rekening wordt gehouden met het broedseizoen van vogels, zoals aangegeven is in Tabel 3.

Tabel 3: Soort(groep)en waar aanvullend onderzoek voor noodzakelijk is en de perioden waarin dit onderzoek uitgevoerd dient te worden.

	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt
vaatplanten								
boommarter								
vleermuizen								
amfibieën								

Wanneer beschermde functies in het plangebied worden aangetroffen dient er een mitigatieplan op te worden gesteld en een ontheffing aan te worden gevraagd. Het plan kan pas doorgang vinden en het bestemmingsplan kan pas gewijzigd worden:

- na het verkrijgen van de ontheffing;
- of wanneer op basis van het mitigatieplan, en onder verwijzing naar verkregen ontheffingen in vergelijkbare gevallen, zeer aannemelijk kan worden gemaakt dat het verkrijgen van een ontheffing in de lijn der verwachting ligt.

Om definitief uitsluitel te kunnen bieden of er een significant negatief effect op het Natura-2000 gebied kan zijn, is aanvullend onderzoek nodig naar stikstofdepositie afkomstig van verkeersbewegingen in en in de directe omgeving van het plangebied.

9 Bronnen

9.1 Literatuur

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Creemers, C.M. & J.C.W. van Delft, 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Dietz, C., O. von Helversen & D. Nill, 2011. Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noord-West Afrika. Tirion Natuur.

Floron, 2011. Nieuwe Atlas van de Nederlandse Flora. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Heusden, W.R.M. & S.J. Vreugdenhil, 2006. Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Rapport, Dienst Landelijk Gebied, Utrecht.

Limpens, H., J. Regelink & R. Koelman, 2011. Cursus vleermuizen en planologie. Cursusmap, Zoogdierverseniging.

Ministerie van EL&I, 2010. Buiten aan het Werk. Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren! Brochure. [<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2010/03/01/buiten-aan-het-werk-houd-tijdig-rekening-met-beschermde-dieren-en-planten.html>] (04-04-2014).

Regelink, J.R. & T. Bosch, 2007. Grote bosmuis in Winterswijk. Zoogdier 18 (2): 23.

9.2 Websites

www.limnodata.nl

www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/vleermuisprotoco

www.quickscanhulp.nl

www.ravon.nl

www.rijksoverheid.nl/ministeries/elenil

www.soortenbank.nl

www.sovon.nl

www.telmee.nl

www.vlinderstichting.nl

www.waarneming.nl

www.zoogdierverseniging.nl

Bijlage 1 Foto-impressie plangebied

Figuur 2. Het eekhoornnest in het plangebied.

Figuur 3. Uitwerpselen van vos in het plangebied.

Figuur 4. Burcht van een vos in het plangebied.

Figuur 5. Plukplek van een buizerd in het plangebied.

Figuur 6. Open stootvoegen in een van de gebouwen in het plangebied waardoor vleermuizen van de spouwmuur kunnen gebruik maken.

Figuur 7. Bebouwing in het plangebied.

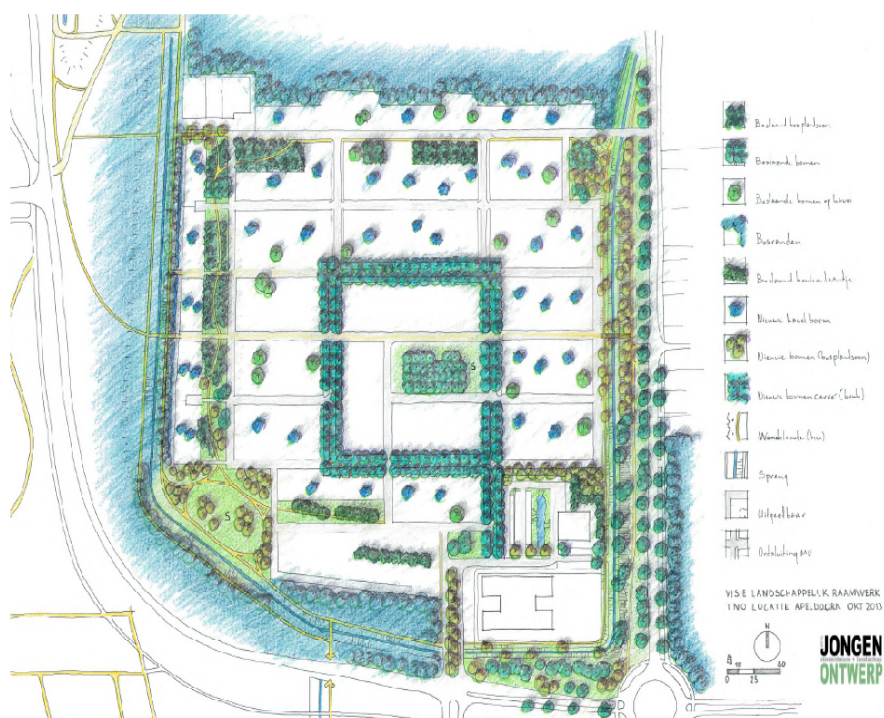

Figuur 8. De sloot aan de noordrand van het plangebied.

Figuur 9. Een van de gebouwen in het bosplantsoen.

Bijlage 2 Toekomstvisie plangebied

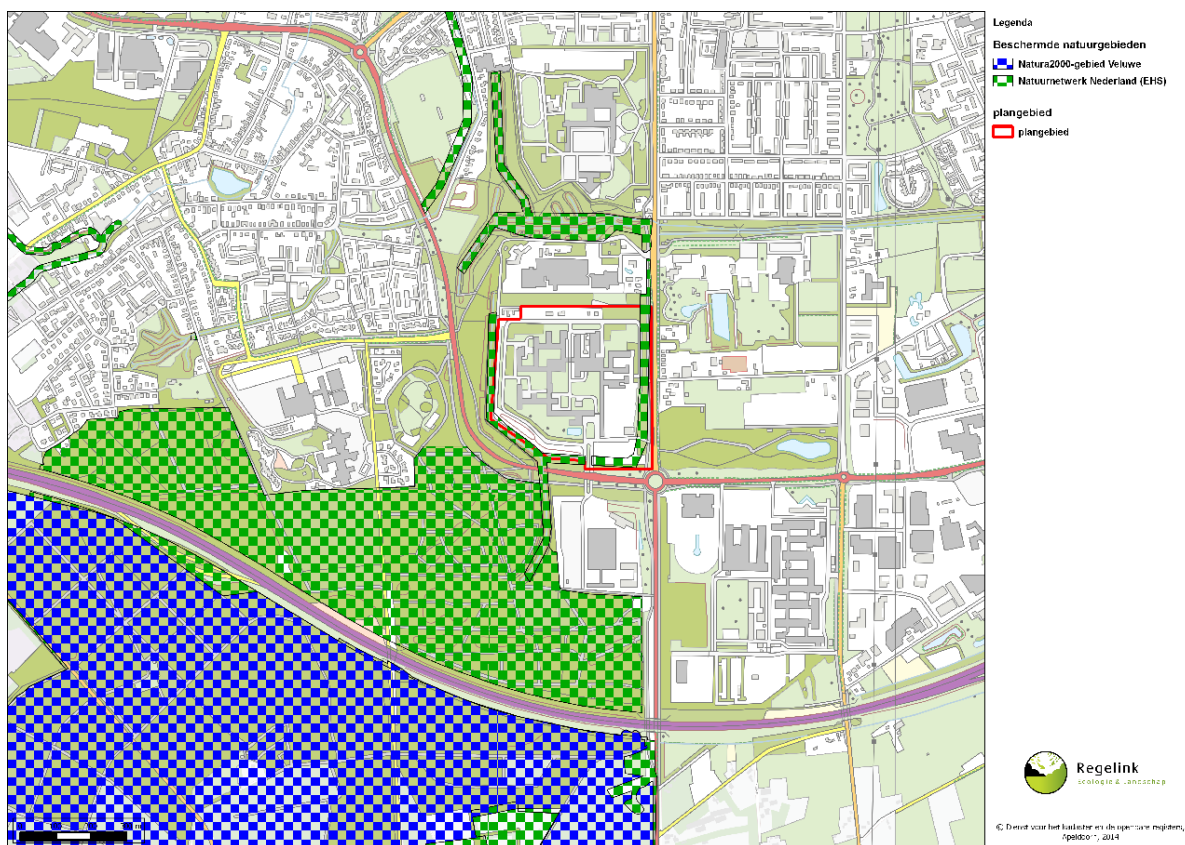

JONGEN ONTWERP Landschappelijk Raamwerk 29 oktober 2013

15.10.13 | Visie TNO Apeldoorn | in opdracht van FTV Group Reheer BV | s.m. Mullema + Mullema Architecten | november 2013

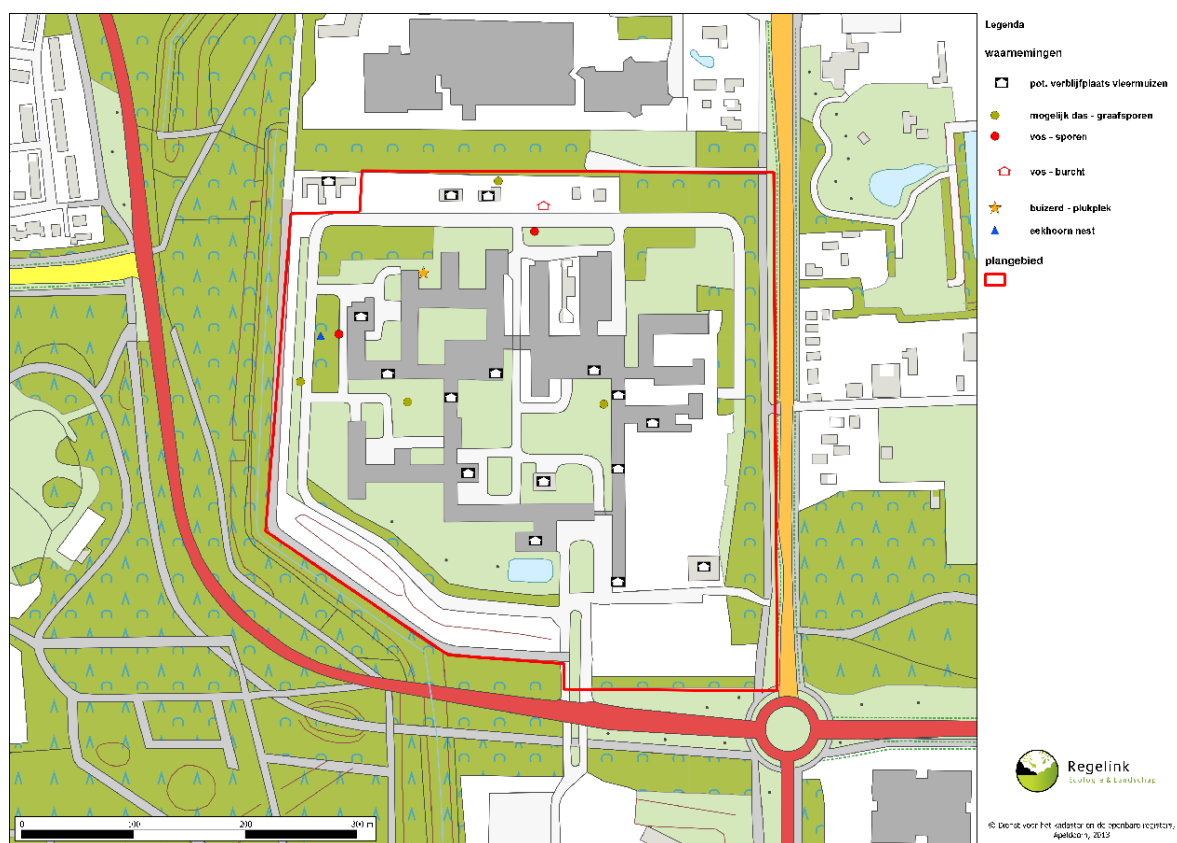

Bijlage 3 Ligging ten opzichte van beschermde natuurgebieden

Bijlage 4 Waarnemingen

Bijlage 5 Vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten

Het Ministerie van LNV (nu: EZ) heeft in augustus 2009 de lijst met vogelsoorten waarvan de nesten het hele jaar door beschermd zijn aangepast. Met ingang van 26 augustus 2009 geldt een jaarronde bescherming van nestplaatsen van:

- Boomvalk (*Falco subbuteo*)
- Buizerd (*Buteo buteo*)
- Gierzwaluw (*Apus apus*)
- Grote gele kwikstaart (*Motacilla cinerea*)
- Havik (*Accipiter gentilis*)
- Huismus (*Passer domesticus*)
- Kerkuil (*Tyto alba*)
- Oehoe (*Bubo bubo*)
- Ooievaar (*Ciconia ciconia*)
- Ransuil (*Asio otus*)
- Roek (*Corvus frugilegus*)
- Slechtvalk (*Falco peregrinus*)
- Sperwer (*Accipiter nisus*)
- Steenuil (*Athene noctua*)
- Wespendif (*Pernis apivorus*)
- Zwarte wouw (*Milvus migrans*).

Meer informatie over deze lijst en de bescherming van nestplaatsen van vogels door de Flora- en faunawet is te vinden op de website van het ministerie van EZ.